

J&J

Tehuisplaatsing van jonge kinderen
uit etnische minderheden

ARCHIEF EXEMPLAAR

NIET MEENEMEN !!!!

De reeks Jeugdbescherming & Jeugddelinquentie (J&J) bevat onderzoekrapporten en -verslagen van het interne onderzoekteam 'Jeugdbescherming en Jeugddelinquentie' van de Coördinatiecommissie Wetenschappelijk Onderzoek Kinderbescherming.

Postadres: Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Telefoon : 070-706574/706209

**TEHUISPLAATSING VAN JONGE KINDEREN UIT ETHISCHE MIN-
DERHEDEN**

**Een verkennend onderzoek naar de achtergronden van te-
huisplaatsingen van
kinderen van 0 tot 7 jaar uit etnische minderheden**

**M. Smit
P.H. van der Laan**

**m.m.v. :
A.A.M. Essers
R.C. den Ouden**

Den Haag, 1984

**supervisie:
J. Junger-Tas**

VOORWOORD

Dit rapport bevat een verslag van het onderzoek "Tehuisplaatsing van jonge kinderen uit etnische minderheden", een deelonderzoek van het project "Tehuisplaatsing van jongeren uit etnische minderheden".

De dataverzameling en -codering werden in de periode september 1982- mei 1983 in het kader van een doctoraalstage uitgevoerd door Roelien den Ouden.

Verwerking van het materiaal en rapportage werden verzorgd door Monika Smit van de vakgroep Klinische en Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Leiden in samenwerking met Ad Essors en Peter van der Laan van de Coördinatiecommissie Wetenschappelijk Onderzoek Kinderbescherming. Paula Sabbe droeg zorg voor de tekstverwerking.

De onderzoeksgegevens zijn verkregen dankzij de medewerking van medewerk(st)ers van 16 tehuizen en 23 instellingen die als aanmeldende instanties hebben gefungeerd. Hierbij willen wij deze mensen daarvoor bedanken.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	1
1 De onderzoekopzet	5
1.1 Onderzoekdoel en onderzoekvragen	5
1.2 De gehanteerde terminologie	5
1.3 De methode van onderzoek	7
1.4 De onderzoekpopulatie	8
2 De achtergronden	11
2.1 Vergelijkbaarheid van allochtone en Nederlandse kinderen qua sexe en leeftijd	11
2.2 57 kinderen uit etnische minderheden in tehuizen	12
2.2.1 Sexe, etniciteit en geboorteplaats	12
2.2.2 De gezinssituatie	15
2.2.3 De ouders	19
2.3 De tehuisplaatsing	20
2.3.1 Aanleiding tot de tehuisplaatsing	20
2.3.2 Achtergronden van de plaatsing	21
2.3.2.1 Problemen met betrekking tot ontwikkeling of gedrag van de kinderen	21
2.3.2.2 Problemen met betrekking tot de ouders	22
2.3.2.3 Problematische factoren in de thuissituatie	24
3 De hulpverlening	25
3.1 Tehuisplaatsing van jonge kinderen	25
3.2 Jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen: een cijfermatig overzicht	27
3.3 Vrije versus justitiële plaatsingen	29
3.4 Motieven voor de tehuiskeuze en doel van de plaatsing	29
3.5 Prognoses betreffende de verblijfsduur in het thuis en de verblijfplaats na het tehuisverblijf	30
4 Samenvatting, discussie en aanbevelingen	33
4.1 Samenvatting	33
4.2 Discussie	35

Bijlage I	43
Bijlage II: Overzicht meewerkende tehuizen . . .	45
Bijlage III: Overzicht aanmeldende instanties . .	47
Bijlage IV: Landelijke bevolkingscijfers minderjarigen	49
VORWOORD	1

INLEIDING

In de kinderbeschermingswereld bestaat, zowel in praktijk als in beleidskringen, de indruk dat het aandeel van kinderen uit etnische minderheden in tehuizen en internaten niet alleen onevenredig groot, maar bovendien ook groeiend is. In de particuliere kinderbeschermings-tehuizen bedroeg het percentage bewoners van niet-Nederlandse afkomst op 31 december 1982 ongeveer 15%. In de rijksinrichtingen lag dat percentage hoger, nl. op ongeveer 20%⁰¹. Over redenen voor en achtergronden van tehuisplaatsingen van allochtone jongeren was tot voor kort weinig bekend. Wel was duidelijk geworden dat hulpverleners zich in veel gevallen onzeker en onbekwaam voelen in de hulpverlening aan clienten uit etnische minderheidsgroepen.

Deze gegevens vormden de aanleiding voor een onderzoek naar tehuisplaatsingen van jongeren uit etnische minderheden⁰². In dit onderzoek (hierna hoofdonderzoek genoemd) werd aandacht besteed aan tehuisplaatsingen van Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongeren in de leeftijdsgroep van 12 tot 21 jaar. Dit is de leeftijdsgroep die de meeste aandacht krijgt, omdat bij hen de problemen zich eerder weerspiegelen in zichtbaar probleemgedrag als diefstalletjes, spijbelen en weglopen dan bij jongere kinderen het geval zal zijn. Hiermee wil niet gezegd zijn dat de problemen bij deze groep groter en ernstiger zouden zijn dan die bij jongere kinderen. Wel dat het mogelijk om anderssoortige problemen zou kunnen gaan. Dit was aanleiding om in een apart deelonderzoek aandacht te besteden aan de plaatsing van jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen.

In het hoofdonderzoek werd gekozen voor een onderzoeksgroep van Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongeren. Dit in verband met het feit dat zij de grootste groepen vormen binnen de residentiele jeugdhulpverlening (de

⁰¹ Bron: Directie Kinderbescherming van het Ministerie van Justitie (zie ook Bijlage I).

⁰² Over de resultaten van het hoofdonderzoek is inmiddels gerapporteerd (Van der Laan, 1983).

groep jongeren van Nederlandse origine buiten beschouwing gelaten).

In verband met het (later vastgestelde) vermoeden dat het moeilijk zou zijn om in de gekozen regio's voldoende onderzoekobjecten te vinden binnen de groep in tehuizen geplaatste jonge kinderen van Surinamse, Turkse en Marokkaanse afkomst, werd besloten in het deelonderzoek alle plaatsingen van jonge kinderen uit een of andere etnische minderheid te betrekken.

Over het type plaatsing (vrij of justitieel), de instanties die bij de plaatsingen betrokken zijn, de kenmerken van deze groep in tehuizen geplaatste kinderen (sex, leeftijd en etniciteit) en de redenen voor tehuisplaatsing, is weinig bekend. Zoals gezegd leek het waarschijnlijk dat de problematiek die bij deze jonge kinderen tot tehuisplaatsing leidt, zou afwijken van die bij de oudere allochtone jongeren. Mede op basis van oriënterende gesprekken met de staf van drie tehuizen en een plaatsende instantie die met opname van jonge kinderen uit etnische minderheden te maken hebben⁹³, ontstond het vermoeden dat deze problematiek ook zou afwijken van die welke aanleiding is voor tehuisplaatsingen van jonge Nederlandse kinderen. Problematiek en 'plaatsingsredenen' zouden veelal verband houden met verschillende culturele achtergronden. Door in het onderzoek een vergelijking te maken tussen de (allochtone) onderzoekgroep en een vergelijkingsgroep van jonge Nederlandse kinderen -hierna respectievelijk onderzoekgroep en vergelijkingsgroep genoemd- hopen wij deze vermoedens nader te kunnen onderzoeken.

Het rapport bestaat uit vier hoofdstukken.

In hoofdstuk 1, de onderzoekopzet, betreft het doel van het onderzoek en de onderzoeksvragen, een nadere definitie van de in het rapport gebruikte terminologie, een beschrijving van de methode van onderzoek en van de onderzoekpopulatie.

In hoofdstuk 2, de achtergronden, wordt bezien in hoeverre de groep van Nederlandse kinderen waarover gegevens verzameld zijn, als vergelijkingsgroep voor de groep kinderen uit etnische minderheden kan dienen. Daarna volgt een overzicht van de achtergrond de groep kinderen, waarover uitgebreide informatie beschikbaar is (niet alleen informatie van de tehuizen, maar ook aanvullende informatie van de aanmeldende instanties). Daarbij komen eerst zaken als sex, etnische achtergrond e.d. aan de orde. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de gezinssituatie voor de tehuisplaatsing. De ouders en

⁹³ De Dependence en het Jannahuis in Amsterdam, het Rotterdamse Zuigelingen- en Kleuterhuis in Rotterdam en de Rond voor de Kinderbescherming in Rotterdam.

hun situatie komen apart aan de orde. Tot slot worden factoren die mogelijk mede tot plaatsing in een tehuis hebben geleid, behandeld. Steeds wordt geprobeerd een vergelijking te maken met de gegevens over de Nederlandse vergelijkingsgroep.

Hoofdstuk 3, de hulpverlening, start met een inleidende paragraaf over tehuisplaatsing van jonge kinderen. Daar wordt ook aandacht besteed aan eventueel overnogen alternatieven voor de tehuisplaatsing. Dan volgt een cijfermatig overzicht van het aandeel van jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen. Vervolgens wordt het type plaatsing -vrij of justitieel- besproken. Na een overzicht van de motieven voor de tehuiskeuze en de doelen van de plaatsing wordt het hoofdstuk besloten met een overzicht van de prognoses van de aanmeldende instanties⁰⁴ ten aanzien van de verblijfsduur in de tehuizen en de verblijfplaats na het tehuisverblijf.

Hoofdstuk 4 tanslotte bevat een samenvatting en discussie van de resultaten.

In deze inleiding past de expliciete waarschuwing dat de gegevens waarop dit rapport gebaseerd is, verzameld zijn bij een -zeker in vergelijking met het hoofdonderzoek- zeer beperkte verscheidenheid aan bronnen⁰³. Basisgegevens over sexe, leeftijd, etniciteit, plaatsingsdatum en verantwoordelijke aanmeldende instanties zijn van de tehuizen en de aanmelders verkregen. Alle overige gegevens (gezinsomstandigheden en -problematiek, prognoses over de duur van het tehuisverblijf en over de verblijfplaats na het tehuisverblijf enz.) zijn alleen van de aanmeldende instanties afkomstig. Dit impliceert dat een en ander alleen vanuit hulpverleners-perspectief wordt bekeken. Bovendien blijft het bij een eerste verkenning.

⁰⁴ Bedoeld worden de instanties die de kinderen bij de tehuizen hebben aangemeld. Dit ter onderscheiding van de plaatsende instanties, waaronder gewoonlijk wordt verstaan de instanties die zorg dragen voor de betaling van het tehuisverblijf. In een aantal gevallen was de aanmeldende instantie tevens plaatsende instantie.

⁰³ In het hoofdonderzoek zijn vijf soorten informatiebronnen gebruikt: dossieronderzoek en interviews met de jongeren zelf, hun ouders, de groepsleiding en de aanmeldende instanties.

1 DE ONDERZOEKOPZET

1.1 Onderzoekdoel en onderzoekvragen

Doel van dit deelonderzoek is inzicht te krijgen in tehuisplaatsingen van jonge kinderen uit etnische minderheden, waar mogelijk vergeleken met plaatsingen van Nederlandse kinderen. Daarbij gaat het om achtergronden en kenmerken van beide groepen, om motieven voor tehuiskeuzes en om prognoses met betrekking tot de duur van het verblijf in het tehuis en de verblijfplaats daarna.

De onderzoekvragen luiden als volgt:

- wat zijn de kenmerken van de groep jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen, en onderscheiden zij zich van Nederlandse kinderen in dezelfde situatie?
- welke factoren spelen een rol bij de beslissing tot plaatsing, en verschillen deze van de plaatsingsfactoren bij Nederlandse kinderen?

De eerste vraag heeft betrekking op de achtergrondgegevens van beide groepen kinderen (sexu, leeftijd, plaats in de kinderrij, gezinsproblematiek e.d.). Het gaat dus niet om een studie van kinderen in de tehuissituatie. Door de vergelijking met een Nederlandse vergelijkingsgroep is het wellicht mogelijk om vast te stellen of er sprake is van specifieke plaatsingsproblemen rond kinderen uit etnische minderheden.

1.2 De gehanteerde terminologie

Het gaat hier zoals gezegd om tehuisplaatsingen van jonge kinderen uit etnische minderheden. Hieronder zullen de begrippen 'tehuisplaatsingen', 'jonge kinderen'

en 'etnische minderheden' achtereenvolgens nader omschreven worden.

Onder tehuisplaatsingen wordt in dit kader verstaan opname in tehuizen uit de particuliere sector, waar kinderen dag en nacht, veelal in groepen, verblijven. Tehuizen voor kinderen met een ernstig lichamelijk en/of geestelijke handicap vallen buiten het onderzoekgebied: het gaat om opnames in behandelingshuizen, gezinshuizen, medische kindertehuizen, tehuizen voor normale kinderen en opvanghuizen.

Een tweede criterium is de geografische beperking tot de WIJN-regio's noordwest (Noord-Holland en Utrecht) en zuidoost (Zuid-Holland en Zeeland). Een belangrijke reden voor deze keuze was het feit dat hier de hoogste concentraties van kinderen uit etnische minderheden in tehuizen te vinden zijn⁰¹.

Met jonge kinderen wordt bedoeld op de leeftijdsgroep van 0 t/m 7 jaar.

Evenals in het hoofdonderzoek, spreken wij in dit rapport over etnische minderheden. Daar mee sluiten wij aan bij de Adviescommissie Onderzoek Culturele Minderheden IACOM, (1979), die tot de volgende definitie is gekomen⁰².

Een groepering is een minderheid indien:

1. haar leden naar objectieve maatstaven gemeten in ovn grote meerderheid een lage sociale positie innemen;
2. zij niet effectief aan de reguliere politieke besluitvorming kon deelnemen omdat zij daarvoor niet omvangrijk genoeg is en/of haar leden daartoe de juridische status missen;

⁰¹ Bron: Directie Kinderbescherming van het Ministerie van Justitie.

⁰² Het hanteren van een dergelijke definitie is niet onaanstreden (zie bv. Oorterveid, 1984). Het is de vraag of het wenselijk is dat bepaalde groepen mensen apart worden gezet van anderen. Dat wil zeggen: dat er bij zn' werkwijze uitgegaan wordt van verschillen, terwijl niet vast staat dat die verschillen er zijn, en als zij er wel zijn, of zij voor alle leden van die groep gelden, en waarom het van belang is die verschillen als uitgangspunt te nemen.

Op deze discussie willen wij hier niet verder ingaan. De ACOM-definitie wordt gebruikt als voorlopige, niet-normatieve aanduiding van de groep waar het in dit onderzoek om gaat.

3. zij door de rest van de samenleving als een aparte groep wordt beschouwd en wel in die mate dat het lidmaatschap van die groep als het alles overheersende kenmerk van haar leden geldt;
4. zij meerdere generaties omvat;
5. zij een eigen cultuur bezit, of althans duidelijk eigen culturele trekken.

Een minderheid is een etnische minderheid, wanneer haar cultuur (gewoonten, normen, waarden, taal) van vreemde origine is. Bovendien betreft het meestal mensen die zich ook naar lichamelijke kenmerken in meer of mindere mate van de rest van de bevolking onderscheiden.

Ter afwisseling wordt in plaats van 'etnische minderheden' ook wel de term 'allochtonen' gebruikt. In zulke gevallen wordt de hierboven beschreven inhoudelijke betekenis bedoeld.

Het is belangrijk er hier nogmaals op te wijzen dat het deelonderzoek zich richt op kinderen met een grote diversiteit aan etnische minderheidsachtergronden (hierover meer in 2.2). Dit in tegenstelling tot het hoofdonderzoek, dat zich heeft beperkt tot Turkse, Marokkaanse en Surinaamse jongeren.

1.3 De methode van onderzoek

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een drietal half-gestructureerde vragenlijsten⁰³. De eerste vragenlijst -die voor de tehuizen- is bedoeld om het aantal tehuisplaatsingen, alsmede gegevens over de daarvoor verantwoordelijke aanmeldende instanties te achterhalen. Deze vragenlijst is, voor zover mogelijk, na telefonisch contact toegestuurd aan alle 32 behandelingshuizen, gezinshuizen, medische kinderhuizen, tehuizen voor normale kinderen en opvanghuizen in de MIJN-regio's noordwest en zuidwest waar -voor zover bekend- (ook) jonge kinderen uit etnische minderheden (kunnen) verblijven. Op basis van de van deze tehuizen verkregen informatie werden de instanties die de aanmelding van deze jonge kinderen uit etnische minderheden in de desbetreffende tehuizen hadden verzorgd, schriftelijk benaderd met het verzoek om een (meer uitgebreide) vragenlijst in te vullen over deze kinderen.

⁰³ Deze vragenlijsten kunnen bij de onderzoekers worden opgevraagd.

Om zicht te krijgen op eventuele overeenkomsten en verschillen tussen tehuisplaatsingen (en alles wat daarmee samenhangt) van jonge kinderen uit etnische minderheden en Nederlandse kinderen, werd de aanmeldende instanties verzocht voor elk allochtoon kind een vrijwel identieke vragenlijst in te vullen voor een qua leeftijd en sexe zoveel mogelijk overeenkomstig Nederlands kind uit de 'case-land'.

Afhankelijk van de grootte van de groep jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen en van de medewerking van tehuizen en aanmeldende instanties, zou bepaald worden of de plaatsing van alle jonge kinderen binnen de beschreven regio's, of een steekproef hieruit bekeken zou worden. Op basis van de resultaten uit de vragenlijst voor de tehuizen, wat informatie opleverde over 79 geplaatste jonge kinderen uit etnische minderheden, werd gekozen voor bestudering van de totale populatie.

1.4 De onderzoekpopulatie

In de WIJL-regio's noordwest en zuidwest bleken -voor zover bekend- 32 behandelingshuizen, gezinshuizen, medische kinderhuizen, tehuizen voor normale kinderen en opvanghuizen te maken te hebben met opnames van jonge kinderen. Deze tehuizen werden allen verzocht vragenlijst I in te vullen voor alle jonge kinderen uit etnische minderheden die in de desbetreffende tehuizen verbleven. In negen van de aangeschreven tehuizen verbleven op dat moment geen jonge allochtoon kinderen en vijf tehuizen waren onbereikbaar of weigerden hun medewerking aan het onderzoek om redenen van privacy-bescherming. Twee kinderhuizen stuurden weliswaar formulieren terug, maar deze waren in verband met het feit dat het thuisverblijven betrof die reeds geruime tijd geleden werden beëindigd, niet bruikbaar voor het verdere onderzoek. Berekend over 21 tehuizen die op het moment van het onderzoek kinderen uit de doelgroep in huis hadden, bedraagt het percentage negatieve respons (weigeringen en non-respons) ruim 23%. Dit betekent dat in totaal 16 tehuizen aan het onderzoek deelnamen. Deze tehuizen leverden gezamenlijk informatie op over de tehuisplaatsing van 79 kinderen uit etnische minderheden (zie Bijlage II voor een overzicht van deze tehuizen).

Op basis van deze informatie werden de 32 instanties die deze plaatsingen hadden verzorgd, benaderd met het verzoek om over deze kinderen een meer uitgebreide vragenlijst in te vullen. In totaal negen instanties weigerden medewerking aan het onderzoek om redenen van privacy-bescherming⁰⁴, tijdgebrek, of om andere redenen. Als (bijkomende) reden werd een aantal malen het feit vermeld, dat men zelf de plaatsing niet had verzorgd. Twee instanties stuurden (een aantal) formulieren niet terug. Uiteindelijk hebben 23 aanmeldende instanties aan het onderzoek meegewerkt (zie Bijlage III voor een overzicht). Het percentage negatieve respons en non-respons bedraagt hier 28%. Samen leverden deze aanmeldende instanties uitgebreider informatie op over 57 van de 79 door tehuizen 'aangeleverde' kinderen uit etnische minderheden.

Het bleek moeilijk om voor deze kinderen qua leeftijd en sexe vergelijkbare Nederlandse kinderen te vinden die ook in tehuizen zijn geplaatst. Wat betreft leeftijd werd een maximaal verschil van een jaar toelaatbaar geacht. Uiteindelijk werden 35 bruikbare vragenlijsten ontvangen met betrekking tot jonge Nederlandse kinderen die in tehuizen waren geplaatst.

Daarmee ziet het totaal aan data er als volgt uit: tehuisinformatie over 79 allochtone kinderen, informatie van de aanmeldende instanties over 57 van deze kinderen en over 35 Nederlandse kinderen.

In het navolgende zal het gaan om de 57 kinderen uit etnische minderheden over wie ook van de aanmeldende instanties informatie is ontvangen (de onderzoeksgroep) en over de 35 Nederlandse kinderen (de vergelijkingsgroep). De (summiere) gegevens over de 22 allochtone kinderen -over wie alleen informatie vanuit de tehuizen beschikbaar is- worden om redenen van overzichtelijkheid niet besproken.

⁰⁴ Ter bescherming van de privacy van de kinderen en hun ouders werd uitsluitend gewerkt met initialen en geboortedata van de kinderen. Bovendien werden de initialen op de vragenlijsten voor de aanmeldende instanties alleen vermeld op een aangehecht strookje dat door de respondent voor terugzending kon worden verwijderd. Een aantal tehuizen en instanties achtte deze werkwijze een onvoldoende waarborg.

2 DE ACHTERGRONDEN

In dit hoofdstuk wordt bekeken of de 35 Nederlandse kinderen met betrekking tot sexe en leeftijd (de 'matchingscriteria') beschouwd kunnen worden als vergelijkingsgroep voor de totale groep van 57 kinderen uit etnische minderheden (de onderzoekgroep).

Daarna wordt een overzicht gegeven van de kenmerken van de 57 in tehuizen geplaatste allochtone kinderen en de achtergronden van de plaatsing. Steeds wordt geprobeerd daarbij een vergelijking te maken met de jonge Nederlandse kinderen.

2.1 Vergelijkbaarheid van allochtone en Nederlandse kinderen qua sexe en leeftijd

De Nederlandse vergelijkingsgroep en de totale groep van 57 kinderen uit etnische minderheden komen qua sexe-verdeling redelijk overeen.

Label 1: Sexeverdeling

Sexe	Onderzoekgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
Jongens	26	45.6	18	51.4
Meisjes	31	54.4	17	48.6
Totaal	57	100.0	35	100.0

Qua leeftijd blijken beide groepen beter vergelijkbaar te zijn: de gemiddelde leeftijd van de 57 allochtone kinderen bedraagt 3.24 (standaarddeviatie 2.03) en die van de Nederlandse vergelijkingsgroep 3.26 (standaarddeviatie 2.24).

Op grond van het feit dat de verschillen niet heel erg groot en niet significant zijn, en er bovendien op belangrijke variabelen als problemen met het gedrag of de persoonlijkheid van het kind, doel van de tehuis-

plaatsting, verwachte duur van het verblijf in het tehuis en de vermoedelijke verblijfsplaats na het tehuis, geen significante verschillen worden gevonden tussen jongens en meisjes, is besloten de voorkeur te geven aan een qua sexe niet geheel vergelijkbare vergelijkingsgroep boven het gelijk trekken van beide groepen op dit criterium, wat ten koste zou gaan van de (te al vrij geringe) omvang van onderzoekgroep of vergelijkingsgroep.

2.2 57 kinderen uit etnische minderheden in tehuizen

In deze paragraaf komen achtergrondgegevens over de kinderen aan de orde. Het gaat daarbij om sexe, etnische achtergrond, geboorteplaats en leeftijd.

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de gezinssituatie van de kinderen. Daarbij gaat het om aan- of afwezigheid van de ouders en redenen voor eventuele afwezigheid. Ook worden de nanten broertjes en zusjes en inwonende andere familieleden of vrienden behandeld. Daarna volgt wat meer informatie over de ouders.

Tot slot komen factoren die mogelijk mede tot plaatsing in een tehuis hebben geleid aan de orde. Steeds wordt daarbij geprobeerd een vergelijking te maken met de groep Nederlandse kinderen.

2.2.1 Sexe, etniciteit en geboorteplaats

Het betreft zoals hierboven al is vermeld 26 jongens en 31 meisjes (respectievelijk 46% en 54%). In het licht van het feit dat er over het algemeen meer jongens dan meisjes in tehuizen en internaten terecht komen (Van der Ploeg (1979) vond een verhouding van ongeveer 60:40) is deze kleine meerderheid aan meisjes opvallend. Waarschijnlijk betreft het in deze leeftijdsgroep tehuisplaatsingen in verband met (gezin)sproblemen die weinig met de sexe van de geplaatste kinderen te maken hebben: sexespecifieke problemen spelen vermoedelijk pas op latere leeftijd⁹¹.

⁹¹ Dit zal zeker het geval zijn voor de sexespecifieke problemen die Van der Ploeg (1979) vond. Bij meisjes kwam significant vaker seksueel probleemgedrag en medicijngebruik voor en bij jongens significant meer spijtoeien, diefstal en agressie. Men kan daaraan toevoegen dat de door Elzinga en Haber (1984) gesignaleerde sexeslectiviteit van het kinderbeschermingssysteem waarschijnlijk meer geldt voor de ouders kinderen dan voor de kinderen wanneer dit onderzoek be-

In het hoofdonderzoek dat betrekking heeft op tehuisplaatsing van oudere kinderen, ziet men in de onderzoeksgroep de verwachtte ondervertegenwoordiging van meisjes wel weer terug. Deze verhouding ligt op ongeveer 75:25.

De kinderen uit de onderzoeksgroep zijn van verschillende etnische afkomst.

Tabel 2: Overzicht van etnische achtergrond naar sexe

etnische achtergrond	jongens		meisjes		totaal	
	N	%	N	%	N	%
Surinaams creools	5	8.8	11	19.3	16	28.1
creools/Nederlands	2	3.5	2	3.5	4	7
Surinaams hindoestaans	1	1.8	1	1.8	2	3.5
hindoestaans/Nederl.	-	---	1	1.8	1	1.8
Surinaams overig	-	---	3	5.3	3	5.3
Turks/Nederlands	2	3.5	-	---	2	3.5
Marokkaans	2	3.5	1	1.8	3	5.3
Marokkaans/Nederl.	2	3.5	-	---	2	3.5
Italiaans of Spaans	1	1.8	1	1.8	2	3.5
Kaapverdiaans/Nederl.	2	3.5	2	3.5	4	7
Antilliaans	2	3.5	3	5.3	5	8.8
Antilliaans/Nederl.	2	3.5	-	---	2	3.5
overig/Nederlands	-	---	3	5.3	3	5.3
overig	5	8.8	3	5.3	8	14.1
totaal	26	45.6	31	54.4	57	100

Ruim 45% van de kinderen heeft een (deels) Surinaamse achtergrond. Daarbij zijn kinderen met een of twee creoolse ouders ruim in de meerheid (33% van de totale groep). Verder maken er opmerkelijk veel kinderen met een allochtone en een autochtone ouder deel uit van de onderzoeksgroep. Dit percentage ligt op ruim 31%.

Overigens is slechts een klein deel van deze kinderen buiten Nederland geboren (10%). Het betreft drie Surinaamse meisjes, een Surinaamse jongen, een Antilliaanse jongen en een in India geboren jongen. Van vijf kinderen is de geboorteplaats onbekend, de overige kinderen zijn allen in Nederland geboren.

De meeste van de in Nederland geboren kinderen zijn geboren in de grote steden en hun randgemeenten. Dit was te verwachten gezien het feit dat de hoogste concentraties etnische minderheden in ons land voorkomen in de grote

trekking heeft. Overigens zou deze vorm van selectiviteit meer wel van toepassing kunnen zijn op de ouders (moeder) van deze kinderen.

steden. Bovendien heeft het onderzoek plaatsgevonden in de W.I.H.-regio's noordwest en zuidwest en besloeg derhalve de talrijke in o.o. de vier grootste steden van het land.

Label 3: Overzicht geboorteplaats

geboorteplaats*)	onderzoekgroep		vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
Amsterdam	17	29.8	8	22.9
Rotterdam	17	29.8	13	37.1
Den Haag	5	8.8	-	---
Utrecht	3	5.3	2	5.7
elders in Nederland	4	7	11	---
buitenland	6	10.5	-	---
onbekend	5	8.8	1	2.8
 totaal	 57	 100	 35	 100

*) grote steden: inclusief randgemeenten

De kinderen uit de Nederlandse vergelijkingsgroep zijn relatief minder vaak in de grote steden geboren, hoewel ook zij vaker in de grote steden dan elders in Nederland geboren zijn.

Een vergelijking van deze gegevens over etniciteit en geboorteplaats met die uit het hoofdonderzoek levert zowel verschillen als overeenkomsten op.

Voor wat betreft de etnische afkomst zijn er uiteraard verschillen gezien het feit dat het hoofdonderzoek zich beperkt tot jongeren van (gemengd) Surinaamse, Turkse, of Marokkaanse afkomst. Vergelijkt men echter de verhoudingen tussen deze groepen in het hoofdonderzoek met die tussen de groepen jonge kinderen van (gemengd) Surinaamse, Turkse of Marokkaanse afkomst in het deelonderzoek, dan blijken deze in grote lijnen overeen te komen. Deze verhoudingen liggen op 65 : 9 : 26 (hoofdonderzoek) en 77 : 8 : 15 (deelonderzoek). In het hoofdonderzoek wordt melding gemaakt van een enigszins scheve verdeling binnen de onderzoekgroep: hoewel de groep Turkse jongeren van 10 t/m 19 jaar landelijk gezien groter is dan de Marokkaanse groep (landelijk), ligt dat in de onderzoekgroep andersom. Voor de jonge kinderen (van 0 t/m 9 jaar) geldt eveneens dat de groep Turkse kinderen landelijk gezien groter is dan de Marokkaanse groep (zie Bijlage IV), maar dat kinderen van (gemengde) Marokkaanse afkomst sterker vertegenwoordigd zijn in de onderzoekgroep. Er komen dus relatief meer jonge Marokkaanse dan jonge Turkse kinderen in talrijke terecht. Deze conclusie, die wij niet zouden durven trekken

op basis van alleen de vrij geringe aantallen kinderen van Turkse en Marokkaanse afkomst in de onderzoeksgroep, wordt ondersteund door de cijfers met betrekking tot de verhouding tussen de totale aantallen kinderen uit deze groepen in tehuizen in 1982 (zie Bijlage I).

In het hoofdonderzoek was sprake van een, gezien de landelijke omvang van de groep Surinaamse jongeren van 10 t/m 19 jaar, oververtegenwoordiging van deze jongeren in de onderzoeksgroep. In de leeftijdsgroep van 0 t/m 9 jaar is deze oververtegenwoordiging van de Surinaamse kinderen sterker; hoewel de landelijke omvang van de groepen kinderen van Turkse en Marokkaanse afkomst in deze leeftijdsgroep tezamen bijna twee keer zo groot is als die van de groep Surinaamse kinderen, is het aandeel van de Surinaamse kinderen in de onderzoeksgroep ruim drie keer zo groot als dat van de Turkse en Marokkaanse kinderen tezamen. Ook deze oververtegenwoordiging van Surinaamse kinderen in tehuizen binnen het totaal aan kinderen uit etnische minderheden in tehuizen wordt bevestigd door de landelijke cijfers, zij het in minder extreme mate.

Het gaat hier om de getalsmatige verhoudingen tussen de verschillende groepen kinderen uit etnische minderheden in tehuizen. De vraag naar hun aandeel in verhouding tot het aandeel van jonge Nederlandse kinderen in tehuizen, is een heel andere. Deze vraag komt in hoofdstuk 3 aan de orde.

Ten aanzien van de geboorteplaats zijn er belangrijke verschillen tussen de jongeren uit het hoofdonderzoek en de kinderen uit het deelonderzoek. Van de jongeren uit het hoofdonderzoek is een kleine 8% in Nederland geboren; voor de jonge kinderen is dat ruim 80%. Waarschijnlijk weerspiegelt zich in dit verschil de teruglopende aantallen migraties en gezinsherengingen van de afgelopen jaren.

Wanneer men de geboorteplaats van de jonge kinderen, die men gezien de leeftijd van de kinderen bij plaatsing waarschijnlijk zonder al te veel vertekening ook als woonplaats-voor-opname kan beschouwen, vergelijkt met de woonplaats-voor-opname van de jongeren uit het hoofdonderzoek, zijn er overeenkomsten. In beide onderzoeken komen de jongeren/kinderen uit etnische minderheden vaker uit de vier grote steden in het land dan de jongeren/kinderen uit de vergelijkingsgroep.

2.2.2 De gezinssituatie

De meest kinderen uit de onderzoeksgroep komen uit een ge-

zinsituatie (86%) en meestal is dat het gezin van de één-ouder(s) (79%). Plaatsing vanuit een tehuis-situatie komt bij deze jonge kinderen weinig voor (5%). Tehuis-plaatsing vanuit een ziekenhuis iets vaker (9%).

In de Nederlandse vergelijkingsgroep komt plaatsing vanuit een gezinsituatie iets minder vaak voor dan bij de jonge kinderen uit etnische minderheden (68%), terwijl plaatsing vanuit een tehuis of vanuit een ziekenhuis relatief iets vaker voorkomt; deze percentages bedragen respectievelijk 9% en 23%.

De verschillen tussen de minderheden en de Nederlandse vergelijkingsgroep zijn op dit punt overigens niet statistisch significant.

Inbgl 4: Overzicht verblijfplaats voor (deze) plaatsing

Verblijfplaats	Onderzoeksgroep		Vergelingsgroep	
	N	%	N	%
ouder(s)	45	78.9	23	65.7
één-ouder gezin	4	7	1	2.8
tehuis	3	5.3	3	8.6
ziekenhuis	5	8.8	8	22.9
 totaal	 57	 100	 35	 100

Zoals gezegd komen de meeste kinderen dus uit een gezins-situatie. Bij de allochtone kinderen betreft dit meestal -nl. in 46% van de gevallen- een gezin waarin alleen een moeder aanwezig is. Wat de etnische achtergrond van deze een-ouder-gezinnen betreft, wijkt de verdeling niet sterk af van hetgeen men mag verwachten op grond van de verdeling binnen de totale groep.

Ook in de Nederlandse vergelijkingsgroep zijn de gezinnen waaruit de kinderen afkomstig zijn veelal een-ouder-gezinnen met alleen een moeder. (Zowel in de onderzoeksgroep als in de vergelijkingsgroep komen een-ouder-gezinnen waarin alleen een vader aanwezig is, niet voor).

Het percentage gezinnen waarin beide ouders aanwezig zijn blijkt bij de gezinnen met etnische minderheids-achtergrond beduidend hoger te liggen dan bij de Nederlandse gezinnen. Deze percentages bedragen resp. 35% en 17%. Deze resultaten verschillen opvallend van die uit het hoofdonderzoek, waar juist in de Nederlandse vergelijkingsgroep vaker beide ouders aanwezig waren. De

percentages voor minderheden en Nederlanders lagen daar wat dit aspect betreft op 30% en 40%.

Bij beide groepen is het kind zelden afkomstig uit een pleeg- of opvanggezin.

Tabel 5: Voor plaatsing aanwezige ouderfiguren

ouderfigu(u)r(en)	onderzoekgroep		vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
beide ouders	20	35.1	6	17.1
moeder met nieuwe partner	5	8.8	2	5.7
vader met nieuwe partner	-	---	2	5.7
moeder alleen	26	45.6	18	51.4
pleeg- of opvangouders	3	5.3	1	2.8
onbekend	3	5.3	6	17.1
totaal	57	100	35	100

Als redenen voor de afwezigheid van een of beide ouders worden zowel bij de onderzoekgroep als bij de vergelijkingsgroep met name het niet-samenwonen en scheiding van de ouders genoemd. Redenen als verblijf in het buitenland, verblijf elders in verband met werk en afstand/adoptie van het kind worden slechts in enkele gevallen genoemd.

Overigens komt dit laatste punt -afstand/adoptie van het kind- bij de Nederlandse ouders proportioneel gezien vaker voor als reden voor afwezigheid dan bij de allochtone ouders.

Tabel 6: Redenen voor afwezigheid van ouder(s)

Reden voor afwezigheid	onderzoekgroep		vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
scheiding	11	26.2	13	50
niet-samenwonen	24	57.1	9	34.6
verblijf in buitenland	1	2.4	-	---
werk elders	3	7.1	-	---
afstand/adoptie	3	7.1	4	15.4
totaal	42	100	26	100

Wanneer de positie in de kinderrij van deze jonge in tehuizen geantaste kinderen wordt bezien, dan blijkt dit vrij sterk af te wijken van hetgeen in andere onderzoeken is gevonden⁹².

Label 7: Plaats in de kinderrij

Plaats in de kinderrij	onderzoeksgroep		vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
enig kind	18	31.6	15	42.9
oudste kind	8	14.1	4	11.4
jongste kind	24	42.1	13	37.1
tussenkind	7	12.3	1	2.8
onbekend	-	--	2	5.7
totaal	57	100	35	100

Zowel bij de kinderen uit etnische minderheden als bij de Nederlandse kinderen, zijn de categorieën 'enig kind' en 'jongste kind' sterk oververtegenwoordigd. Vermoedelijk hebben wij hier te maken met nog onvoltoegede gezinnen, waarbinnen een deel van de 'enige' en 'jongste' kinderen in de toekomst tot de categorie 'oudste' respectievelijk 'tussenkinderen' zullen behoren. Zowel de lage gemiddelde leeftijd van de moeders (28 jaar) als de gemiddelde gezinsgrootte wijzen in de richting van nog onvoltoegede gezinnen.

De alleenstaande kinderen die broertjes of zusjes hebben (de 'enige kinderen' dus buiten beschouwing gelaten) hebben er gemiddeld 1.7. De Nederlandse kinderen hebben er gemiddeld 1.6. Zowel in de onderzoeksgroep als in de vergelijkingsgroep gaat het om opvallend kleine gezinnen vergeleken met resultaten uit ander onderzoek. Van der Ploeg (1979) vindt een kinderaantal van gemiddeld 3.83 in de gezinnen waaruit de in tabelzen geplaatste jongeren uit zijn onderzoek afkomstig zijn. In het hoofdonderzoek ligt het gemiddelde aantal kinderen bij de Surinaamse, Turkse en Marokkaanse gezinnen op ongeveer 6⁹³. De Ho-

⁹² Van der Ploeg (1979) vond 11.4% 'enige kinderen' (waarbij hij vermeldt dat dit percentage afsteekt tegen de bevindingen uit andere onderzoeken die uitkwamen op 4.9% (Van der Ploeg, 1976), 3.7% (Frans, 1977) en 4% (Van der Hoof, 1978)). Verder vond hij 24.7% 'oudste kinderen', 38.6% 'tussenkinderen' en 25.3% 'jongste kinderen'.

⁹³ Recent onderzoek van Penninx (1983) wijst uit dat de gemiddelde gezinsgrootte binnen de alleenstaande gezinnen afneemt.

derlandse gezinnen uit de vergelijkingsgroep hebben gemiddeld iets meer dan drie kinderen.

Wanneer men bedenkt dat gezinnen met een kind in bovengenoemde onderzoeken ook zijn meegerekend, mag men stellen dat het hier een substantieel verschil betreft.

In literatuur over etnische minderheidsgroepen wordt wel melding gemaakt van voor buitenstaanders onduidelijke familiebanden, mede ten gevolge van het feit dat er bij een gezin veelal meerdere familieleden zouden inwonen. In de gezinnen waaruit de kinderen in de onderzoeksgroep afkomstig zijn, is van inwoning door een of meerdere familieleden of bekenden echter maar zelden sprake, nl. in 13% van de gevallen waarin hierover gegevens bekend zijn (dat geldt voor 55 gevallen). Voor 28 van de 35 Nederlandse gezinnen in de vergelijkingsgroep zijn deze gegevens bekend. In 11% van deze 28 gezinnen is sprake van inwoning door een of meerdere familieleden of bekenden die niet tot het directe gezin behoren. Onderzoeksgroep en vergelijkingsgroep ontlopen elkaar op dit punt dus nauwelijks.

2.2.3 De ouders

Omdat de aanmeldende instanties zich niet op alle punten in staat achtten informatie over de ouders te verschaffen, is er over de ouders weinig bekend.

Wel is wat bekend over de verblijfsduur van de allochtone gezinnen in Nederland. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 8: Verblijfsduur in Nederland*

Verblijfsduur	N	%
2 t/m 4 jaar	16	40
5 t/m 9 jaar	15	37.5
10 t/m 14 jaar	5	12.5
15 t/m 35 jaar	4	10
Totaal	40	100

* Berekend over 40 gezinnen: de alleenstaande moeders van kinderen met een vader uit een etnische minderheid zijn evenals de gevallen voor wie de verblijfsduur in Nederland onbekend is, buiten beschouwing gelaten.

De gemiddelde verblijfsduur in Nederland bedraagt 7 tot 8 jaar. De diverse minderheidsgroepen verschillen niet duidelijk op dit punt.

Het komt vrij vaak voor dat er kinderen zijn achtergebleven in het land van herkomst: in 8 (17%) van de 46 gevallen waarvoor hierover informatie beschikbaar is.

Voor zover bekend (dat geldt voor 61% van de gevallen) zijn de ouders niet gericht op (spoedige) terugkeer naar het land van herkomst. Dit is vanzelfsprekend het geval voor de vijf alleenstaande Nederlandse moeders van kinderen van wie de vader tot een etnische minderheid behoort. Wanneer men hen en de ouders waarover de nemmeldende instanties op dit punt geen uitspraak konden doen, buiten beschouwing laat, blijkt dat ruim 83% van de ouders -volgens de nemmeldende instanties- rekening houdt met een langdurig verblijf in Nederland.

Ten aanzien van de werksituatie lopen onderzoekgroep en vergelijkingsgroep niet ver uiteen. De meeste moeders blijken niet te werken; zowel bij de autochtone als de autochtone moeders ligt het percentage werkenden op ruim 14% en het percentage niet-werkenden op ruim 85%. Bij de vaders is er wel sprake van enig verschil tussen de onderzoekgroep en de vergelijkingsgroep. De Nederlandse vaders blijken iets vaker wel te werken dan de vaders uit etnische minderheden: resp. 57% en 45% heeft werk. Over de redenen voor het niet-werken van de ouders is slechts summiere informatie beschikbaar. Op deze redenen zullen wij dan ook niet ingaan.

2.3 De tehuisplaatsing

In deze paragraaf wordt getracht inzicht te krijgen in problemen en factoren, die mogelijk mede aanleiding zijn geweest tot de tehuisplaatsing.

Allereerst komt de vraag aan de orde op welk gebied de directe aanleiding tot de plaatsing lag. Vervolgens wordt ingegaan op problematische factoren met betrekking tot het kind, resp. de moeder(figuur) en de vader(figuur) en de thuissituatie, die samen de achtergrond vormen van de tehuisplaatsing.

2.3.1 Aanleiding tot de tehuisplaatsing

Op de vraag op welk gebied de directe aanleiding tot de tehuisplaatsing gezocht moet worden -in het kind, in de relatie tussen ouder(s) en kind, of in de situatie-

luidda het antwoord zowel ten aanzien van de kinderen uit etnische minderheden als ten aanzien van de Nederlands kinderen in de meeste gevallen: 'in de situatie'.

Tabel 9: Aanleiding tot thuisplaatsing

Aanleiding	Onderzoekgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
in het kind	6	10.5	4	11.4
relatie ouder(s)				
kind	6	10.5	4	11.4
in de situatie	42	73.7	26	74.3
onbekend/anders	3	5.3	1	2.8
totaal	57	100	35	100

De aanleiding wordt maar zelden in het kind of in de relatie tussen ouder(s) en kind gezocht. Bij de interpretatie van bovenstaande tabel moet men bedenken dat onder de categorie 'in het kind' niet alleen thuisplaatsingen op grond van ontwikkelings- en gedragsproblemen vallen, maar ook die welke verband houden met een noodzakelijke medische verzorging die thuis niet gegeven kan worden.

2.3.2 Achtergronden van de plaatsing

2.3.2.1 Problemen met betrekking tot ontwikkeling of gedrag van de kinderen

Hieronder volgt een overzicht van de frequenties van de verschillende problemen die genoemd zijn bij kinderen uit etnische minderheden en bij de Nederlandse kinderen.

Niet voor elk kind zijn wat dit aangaat problemen genoemd, terwijl in sommige gevallen sprake is van meerdere problemen 'per kind'.

Tabel 10: Problemen met betrekking tot de kinderen

Probleembeleid	Onderzoekgroep*		Vergelijkingsgroep**	
	N	%	N	%
Agressiviteit	1	1.8	3	8.6
Teruggetrokkenheid	4	7	2	5.7
Apathie	1	1.8	4	11.4
Identiteitsproblemen	2	3.5	1	2.8
Cognitieve ontw.	19	33.3	13	37.1
Motorische ontw.	13	22.9	8	22.9
Wisselende stemmingen	7	12.3	2	5.7

* N=57

** N=35

Er blijken weinig verschillen te zijn tussen de twee groepen. Zowel bij kinderen uit etnische minderheden als Nederlandse kinderen zijn ontwikkelingsachterstanden op cognitief en motorisch gebied de meest genoemde problemen. Agressiviteit, teruggetrokkenheid, apathie, identiteitsproblemen en wisselende stemmingen komen veel minder vaak voor.

2.3.2.2 Problemen met betrekking tot de ouders

In tabel 11 een overzicht van de frequenties van problemen die zich bij de ouders voordeden. Overigens gaat het hier om factoren die speelden in de periode voor de toelidsplaatsing.

Label 11: Problemen met betrekking tot de ouders

Probleem gebied	onderzoekgroep				vergelijkingsgroep			
	moeder ^M		vader ^{MM}		moeder ^{MMM}		vader ^{MMMM}	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Inconsequente opvoeding	18	35.3	1	5	11	42.3	3	37.5
Slechte relatie met kind	13	25.5	6	20	6	15.6	6	50
Weinig tijd voor kind	9	17.6	7	35	3	5.9	2	25
Veruwerlozing van kind	7	13.7	1	5	3	5.9	3	37.5
Mishandeling van kind	6	11.8	1	5	3	5.9	1	12.5
Autoritaire opvoeding	1	1.9	2	10	1	3.8	1	12.5
Overmatig druggebruik	10	19.6	12	60	1	3.8	1	12.5
Overmatig alcoholgebruik	2	3.9	2	10	6	23.1	2	25
Prostitutie	8	15.7	2	10	-	---	-	---
Afwezigheid ouder(s)	7	13.7	16	80	4	15.6	7	87.5
Ziekte/invaliditeit	7	13.7	2	10	5	19.2	-	---
Psychische problemen	6	11.8	-	---	3	5.9	-	---
Delinquentie	5	9.8	8	40	-	---	-	---
Problemen in contacten met Nederlanders	5	9.8	2	10	6	23.1	2	25
Problemen in contacten met etnische minderheden	4	7.8	1	5	-	---	-	---
Taalproblemen	2	3.9	5	25	-	---	-	---
Problemen op school/werk	2	3.9	3	15	1	3.8	1	12.5

^M N=51

^{MM} N=20

^{MMM} N=26

^{MMMM} N=8

Hoewel ook hier in verband met de geringe omvang van de diverse groepen (met name die van de beide groepen 'vader') de nodige voorzichtigheid in acht moet worden genomen, komen enkele punten vrij duidelijk naar voren. Zowel bij de allochtone als bij de autochtone ouders zijn de inconsequente opvoeding en de slechte relatie met het kind de meest genoemde probleemgebieden. Ievens wordt melding gemaakt van de veelvuldige/definitieve afwezigheid van de vaders uit zowel de onderzoek- als de vergelijkingsgroep. Inconsequente opvoeding komt bij Nederlandse ouders relatief wat vaker voor dan bij de ouders uit etnische minderheden, evenals problemen in allerlei contacten, ziekte/invaliditeit en overmatig alcoholgebruik. Overmatig druggebruik, prostitutie, delinquentie en weinig tijd hebben voor de kinderen lijken daarentegen wat vaker een rol te spelen bij de allochtone ouders.

2.3.2.3 Problematische factoren in de thuissituatie

Tabel 12 geeft een overzicht van problematische factoren in de thuissituatie.

Tabel 12: Problemen in de thuissituatie

Problemen	Onderzoekgroep*		Vergelijkingsgroep**	
	N	x	N	x
Relatieproblemen tussen ouders	21	37.5	9	25.7
Chaotisch huishouden	21	37.5	10	28.6
Scheiding ouders	15	26.8	14	40
Slechte financiële positie	14	25	6	17.1
Slechte huisvesting	12	21.4	8	22.8
Nieuwe partner van ouder	11	19.6	6	17.1
Scheiding gezinsleden***	6	10.7	7	20
Rolconflicten binnen gezin	6	10.7	4	11.4
Relatieproblemen tussen kind en andere kinderen	5	8.9	3	8.6
Weinig onderlinge bemoeienis	-	---	3	8.6

* N=57

** N=35

*** Betreft situaties waarin de gezinsleden gedurende langere tijd (langer dan 6 maanden) van elkaar gescheiden hebben geleefd.

Zowel de Nederlandse gezinnen als die uit etnische minderheden kennen vrij veel problemen in de verhouding tussen de ouders. Scheiding, problemen rond een nieuwe partner van een van de ouders en relatieproblemen tussen de ouders komen in beide groepen vaak voor.

Anderse veel genoemde problemen zijn de slechte financiële positie, de slechte huisvesting en vooral ook het chaotische huishouden binnen deze gezinnen. Zowel de slechte financiële positie als het chaotische huishouden worden relatief wat vaker genoemd ten aanzien van de gezinnen met een minderheidsachtergrond.

Vergelijkt men beide groepen op de overige categorieën dan zijn er aanwijzingen voor iets grotere samenhang binnen de gezinnen uit etnische minderheden: weinig onderlinge bemoeienis tussen de gezinsleden onderling werd bij deze gezinnen genoemd (bij de Nederlandse gezinnen wel), terwijl daarnaast nog bij de allochtone gezinnen vaker melding is gemaakt van een sterke onderlinge band (in ongeveer 9% van de gevallen) dan bij de autochtone gezinnen (bijna 6%). Bovendien wordt de categorie 'scheiding van gezinsleden', waarmee wordt bedoeld op situaties waarin de gezinsleden langer dan 6 maanden van elkaar gescheiden hebben geleefd, bij de allochtone gezinnen minder vaak als probleem genoemd dan bij de Nederlandse gezinnen.

3 DE HULPVERLENING

Dit hoofdstuk start met een paragraaf over tehuisplaatsingen van jonge kinderen en mogelijke alternatieven voor plaatsing. Vervolgens wordt een cijfermatig overzicht gegeven van het aandeel van allochtone kinderen in tehuizen, waarbij aandacht wordt besteed aan de vraag of er ten aanzien van de verschillende groepen kinderen uit etnische minderheden sprake is van oververtegenwoordiging binnen de residentiële hulpverlening. Dan wordt een overzicht gegeven van het type plaatsingen. Daarna worden de motieven voor de keuze van een bepaald tehuis en de doelen van de plaatsing behandeld. Tot slot volgt een overzicht van prognoses van de aanmeldende instanties ten aanzien van de verblijfsduur in het tehuis en de toekomstige verblijfplaats van de kinderen na het thuisverblijf.

3.1 Tehuisplaatsing van jonge kinderen

Uit het rapport "Jonge kinderen uithuisgeplaatst"¹, waarin verslag wordt gedaan van een onderzoek naar de uithuisplaatsingen van 171 kinderen tussen 0 en 10 jaar blijkt dat 84% van deze kinderen in een residentiële voorziening wordt geplaatst. Slechts 16% van de kinderen komt direct in pleeggezinnen terecht. Pleeggezinplaatsingen lijken in hoge mate beperkt tot plaatsingen van heel korte of juist van heel lange duur, waarbij geen uitzicht is op een terugkeer naar huis, aldus de onderzoekers.

Hoewel in bovengenoemd onderzoek geen differentiatie is gemaakt naar etnische achtergrond van de in het onderzoek betrokken kinderen, mag men aannemen dat binnen de groep uithuisgeplaatste kinderen uit etnische minderheden de percentages in tehuizen en internaten geplaatste kinderen niet veel lager zullen liggen.

Dit vermoeden wordt in voorliggend onderzoek bevestigd door het feit dat ten aanzien van de jonge kinderen uit

¹ Hagen, G. e.o., 1983

etnische minderheden plaatsing in een pleeg-, gast- of adoptiegezin slechts een enkele keer overwogen is als eventueel alternatief voor de tehuisplaatsing.

Overigens blijkt dat in meer dan de helft van de gevallen geen enkel alternatief voor de tehuisplaatsing is overwogen.⁰²

Ien aanzien van de Nederlandse kinderen in de vergelijkingsgroep zijn nog minder vaak alternatieven voor de tehuisplaatsing overwogen. Naar de reden voor dit verschil kunnen wij slechts raden. Mogelijk aarzelen hulpverleners langer bij een beslissing tot tehuisplaatsing van kinderen uit etnische minderheden omdat opname in een Nederlands tehuis het gevaar voor (culturele) verrijding tussen ouders en hun kinderen zou kunnen inhouden. Misschien ook leiden de al eerder genoemde gevoelens van onzekerheid en soms onmacht van de veel Nederlandse hulpverleners ten aanzien van cliënten uit etnische minderheidsgroepen, tot een uitgebreider afweging van hulpverleningsmogelijkheden.

Wanneer er wel een alternatief voor de tehuisplaatsing is overwogen, dan betreft dit in de meeste gevallen een of andere vorm van ambulante hulpverlening, of opvang door familie of bureu.

Hieronder een overzicht van eventueel overwogen alternatieven voor de tehuisplaatsing.

Inbel 13: Voor de tehuisplaatsing overwogen alternatieven

Alternatieven	Onderzoekgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	X	N	X
Ambulante hulp	11	19.3	3	8.6
Opvang door familie/ bureu	5	8.8	2	5.7
Pleeg/adoptie/gastgezin	2	3.5	-	---
Geen	37	64.9	29	82.9
Onbekend	2	3.5	1	2.9
Totaal	57	100	35	100

Zoals gezegd worden voor de Nederlandse kinderen minder vaak alternatieven voor de tehuisplaatsing overwogen dan voor de allochtone kinderen. Alle hier genoemde alterna-

⁰² In bijna 32% van de gevallen is een alternatief overwogen. Dit is aanmerkelijk meer dan bij de jongeren uit het hoofdonderzoek; in het hoofdonderzoek lag dat percentage op bijna 19%.

tieven zijn dan ook vaker overvogen bij de allochtone kinderen.

Hierbij moet men bedenken dat gevraagd is naar eventueel overvogen alternatieven voor deze tehuisplaatsing. Dit betekent dat er eerder mogelijk al een of meer andere hulpverleningsvormen zijn geprobeerd die niet (voldoende) bleken te werken. Dit werd een paar keer expliciet vermeld, maar kan vaker het geval zijn geweest.

3.2 Jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen: een cijfermatig overzicht

Volgens een overzicht van de Directie Kinderbescherming bedroeg binnen de leeftijdsgroep van 0 t/m 11 jaar het aandeel van kinderen uit etnische minderheden binnen de door Justitie goedgekeurde tehuizen ongeveer 15% (zie bijlage IV).

In paragraaf 2.2.1 werd aandacht besteed aan de onderlinge cijfermatige verhouding tussen Surinaamse, Turkse en Marokkaanse kinderen in de onderzoeksgroep. In deze paragraaf wordt bezien of er ten aanzien van deze drie groepen sprake is van oververtegenwoordiging binnen de tehuizen.

(Zie voor een overzicht van de verdeling van minderjarigen in leeftijdsklassen Bijlage 6).

Tabel 14: Verdeling van jonge kinderen uit etnische minderheden in Nederland en in tehuizen

Etnische achtergrond	In Nederland (jcn. '82)*		In tehuizen (dec. '82)**	
	N	% (van totaal binnen deze leeftijdsgroep in Nederland)	N	% (van totaal binnen deze leeftijdsgroep in tehuizen)
Surinaams	37.615	2	101	6.6
Turks	40.206	2	17	1.1
Marokkaans	28.466	1.5	27	1.8
Overige minderheden	1.752.964***	94.3	120	7.9
Nederlands			1254	82.6
Totaal in Ned.	1.859.251	100	1519	100

* Doordat de gegevens aan verschillende bronnen zijn ontleend, verschilt het tijdstip van waarneming evenals de afbakening van de leeftijdsgroepen.

** Categorieën: opvangtehuizen, observatietehuizen, vakinternaten, behandelingstehuizen, tehuizen voor normale (schoolgaande/werkende) jeugd en inrichtingen voor ongehuwde moeders.

*** Het betreft hier de jongeren van Nederlandse afkomst en die uit 'overige minderheidsgroepen' tezamen.

Bronnen: Directie Kinderbescherming, 1983; Centraal Bureau voor de Statistiek, 1982; Sociaal Cultureel Planbureau, 1982.

Zelfs wanneer men in aanmerking neemt dat de leeftijdsgrenzen bij de tehuisbezettingcijfers ruimer zijn dan die bij het overzicht van de diverse minderheidsgroepen in Nederland 10-11 resp. 0-9 jaar), mag men aannemen dat er ten aanzien van de kinderen van Surinaamse afkomst sprake is van oververtegenwoordiging. De kinderen van Marokkaanse afkomst zullen dan ongeveer evenredig vertegenwoordigd zijn in de tehuizen en die van Turkse afkomst licht ondervertegenwoordigd.

De gevonden verhoudingen tussen aandeel van de verschillende minderheidsgroepen in de desbetreffende leeftijdsgroep binnen de totale Nederlandse bevolking en in de tehuizen komen sterk overeen met de verhoudingen die in het hoofdonderzoek werden gevonden voor de jongeren in de leeftijd van 12 tot 21 jaar.

Van der Luan wijst daar op de noodzaak van een voorzichtige interpretatie van beschikbare statistieken. Ten eerste worden in de cijfers ook jongeren met West-Europese afkomst betrokken (dikwijls onder de categorie 'overige minderheden'), terwijl deze groepen door-

gnans niet bedoeld worden wanneer men spreekt van 'etnische minderheden'. Ten tweede mag men een getalsmatige oververtegenwoordiging niet direct koppelen aan de minderheidsachtergrond: "Immers het is bekend (Van der Ploeg, 1979) dat het vooral jongeren uit de lagere sociaal-economische klassen zijn die te vinden zijn in de tehuizen en internaten en het zijn nu juist de Surinaamse, Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen, die bijna geheel tot deze lagere sociaal-economische klassen gerekend moeten worden" (van der Laan, 1983).

3.3 Vrije versus justitiële plaatsingen

Zowel bij de kinderen uit etnische minderheden als bij de kinderen in de Nederlandse vergelijkingsgroep is relatief vaak sprake van justitiële plaatsingen, nl. in resp. 61% en 68% van de gevallen. Deze percentages liggen duidelijk hoger dan de landelijke percentages. De verhoudingen tussen justitiële en vrijwillige plaatsingen ligt daar op ongeveer 50:50%.

Hieronder een overzicht van het type plaatsingen voor de onderzoeksgroep en de vergelijkingsgroep.

Label 15: Type plaatsing

Type plaatsing	Onderzoeksgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
OTS	17	29.8	11	31.4
Voogdijmaatregel	7	12.3	3	8.6
Voorlopige toevertrouwing	11	19.3	10	28.5
Geen	21	36.8	11	31.4
Onbekend	1	1.8	--	----
Totaal	57	100	35	100

3.4 Motieven voor de tehuiskeuze en doel van de plaatsing

Wanneer besloten is tot een tehuisplaatsing, blijkt bij de keuze van het tehuis de etnische achtergrond van de kinderen zelden een rol te spelen. Ten aanzien van de groep kinderen uit etnische minderheden wordt dit slechts twee keer als motief genoemd. Motieven als aansluiting van het tehuis bij de specifieke problematiek, en de leeftijd van het kind blijken, evenals de geogra-

fische ligging van het tehuis en het feit dat men het betreffende tehuis kent en er goede ervaringen mee heeft, van meer belang bij de tehuisplaatsing van kinderen.

De meest genoemde plaatsingsdoelen zijn tijdelijke opvang, definitieve uithuisplaatsing, crisisinterventie en observatie/behandeling. Definitieve uithuisplaatsing komt het vaker voor bij de kinderen uit etnische minderheden, evenals tijdelijke opvang en begeleiding/aanvulling van de ouders. Crisisinterventie en observatie/behandeling worden het vaker genoemd bij de kinderen uit de Nederlandse vergelijkingsgroep.

Tabel 16: Doel van de tehuisplaatsing

Plaatsingsdoel	Onderzoeksgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
crisisinterventie	7	12.3	6	17.1
tijdelijke opvang	19	33.8	10	28.6
definitieve uithuisplaatsing	12	21.1	5	14.3
observatie/behandeling	9	15.8	9	25.7
begeleiding/aanvulling ouders	9	15.8	3	8.6
anders/onbekend	1	1.8	2	5.7
Totaal	57	100	35	100

3.5 Prognoses betreffende de verblijfsduur in het tehuis en de verblijfplaats na het tehuisverblijf

De prognoses van de aanmeldende instanties betreffende de duur van het tehuisverblijf, verschillen weinig voor de kinderen uit etnische minderheden en de kinderen in de Nederlandse vergelijkingsgroep.

Label 17: Prognoses betreffende de duur van het thuisverblijf

Verblijfsduur	Onderzoeksgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
tot 6 weken	1	1.8	2	5.7
6 weken - 3 mnd	8	14.0	4	11.4
3 - 6 maanden	14	24.6	10	28.6
6 maanden - 1 jaar	14	24.6	11	31.4
1 - 2 jaar	8	14.0	4	11.4
meer dan 2 jaar	9	15.8	3	8.6
onbekend	3	5.3	1	2.9
Totaal	57	100	35	100

Ten aanzien van de vermoedelijke verblijfplaats van de kinderen na het thuisverblijf verschillen de prognoses uit sterker.

Label 18: Prognoses ten aanzien van de verblijfplaats na het thuisverblijf

Verblijfplaats	Onderzoeksgroep		Vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
Thuis	14	24.6	13	37.1
Ander tehuis	2	3.5	2	5.7
Pleeggezin	23	40.4	13	37.1
Adoptiegezin	3	5.3	2	5.7
Dagverblijf	2	3.5	-	---
Familie	1	1.8	-	---
Anders	3	5.3	1	2.9
Onbekend	9	15.8	4	11
Totaal	57		35	

De kinderen uit etnische minderheden zullen volgens de verwachtingen van de aanmeldende instanties relatief wat minder vaak terug gaan naar het ouderlijk huis. Als vermoedelijke toekomstige verblijfplaats scoort een pleeggezin voor hen het hoogst. Voor beide groepen geldt dat de aanmeldende instanties in de meeste gevallen als toekomstige verblijfplaats een gezinsituatie noemen. Waar dit een pleeggezinsituatie betreft, zou het interessant zijn te weten hoeveel van deze kinderen inderdaad in pleeggezinnen terecht komen.

4 SAMENVATTING, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN

4.1 Samenvatting

Het doel van dit onderzoek was inzicht te krijgen in tehuisplaatsingen van jonge kinderen (0 t/m 7 jaar) uit etnische minderheden.

De onderzoeksvragen luiden:

- Wat zijn de kenmerken van de groep jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen?
- Welke factoren spelen een rol bij de beslissing tot plaatsing?

Bij de beantwoording van deze vragen werd steeds aandacht geschonken aan de vraag naar eventuele verschillen met de Nederlandse vergelijkingsgroep. Het onderzoek betreft 57 kinderen met een verscheidenheid aan etnische achtergronden en 35 Nederlandse kinderen in de leeftijdsgroep van 0 t/m 7 jaar.

Over deze kinderen werd door middel van een summier vragenlijst informatie verkregen van de tehuizen waar zij verbleven en eveneens via een vragenlijst uitgebreider informatie over achtergronden van deze kinderen en hun tehuisplaatsing van de aanmeldende instanties.

De kinderen uit etnische minderheden zijn over het algemeen (ruim 80%) in Nederland geboren, en zij woonden, evenals de Nederlandse kinderen, voor opname vooral in de vier grote steden in Nederland.

Binnen de onderzoeksgroep is, evenals in het hoofdonderzoek⁰¹, sprake van een relatief sterke vertegenwoordiging van de Surinaamse kinderen. Ook gerelateerd aan de

⁰¹ Het hoofdonderzoek had betrekking op tehuisplaatsingen van jonge kinderen in de leeftijd van 12 tot 21 jaar.

Indelijken omvang van de groep Surinaamse kinderen van deze leeftijd -voor zover daarover tenminste betrouwbare gegevens voorhanden zijn- is er sprake van oververtegenwoordiging binnen de tehuzen. De jonge Marokkaanse kinderen zijn ongeveer evenredig vertegenwoordigd, de jonge Turkse kinderen ondervertegenwoordigd.

De meeste kinderen, zowel die in de onderzoek- als die in de vergelijkingsgroep, worden in een tehuis geplaatst vanuit een gezinssituatie, waarin meestal door scheiding of niet-samenwonen van de ouders, alleen de moeder aanwezig is. Zowel bij de kinderen uit etnische minderheden als bij de Nederlandse kinderen zijn de categorieën 'enig kind' en 'jongste kind' sterk oververtegenwoordigd; wij nemen aan dat hier sprake is van nog onvolledige gezinnen.

De ouders van de kinderen uit etnische minderheden verblijven gemiddeld reeds 7 of 8 jaar in Nederland en volgens de aanmeldende instanties houden zij rekening met een langdurig verblijf in Nederland. Voor de ouders uit beide groepen (onderzoek- en vergelijkingsgroep) geldt dat zij in veel gevallen niet werken.

De directe aanleiding tot de tehuisplaatsing ziet men vooral gelegen in de situatie thuis. Ten aanzien van eventuele problemen met betrekking tot de ontwikkeling of het gedrag van de kinderen ontlopen beide groepen elkaar niet zo: problemen in de cognitieve en motorische ontwikkeling komen in beide groepen het meest naar voren. Agressiviteit en apathie worden iets vaker genoemd in relatie tot de kinderen uit de Nederlandse vergelijkingsgroep. Bij de kinderen uit etnische minderheden signaleert men wat vaker wisselende stemmingen. De frequenties van voorkomen van deze problemen zijn overigens uiterst laag.

Zowel bij de allochtone als bij de autochtone ouders zijn een inconsequente opvoeding en een problematische relatie met het kind de meest genoemde probleemgebieden. Inconsequente opvoeding, contactproblemen, ziekte/invaliditeit en overmatig alcoholgebruik werden wat vaker genoemd met betrekking tot de Nederlandse ouders. Overmatig druggebruik, prostitutie, delinquentie en watnig tijd hebben voor het kind werden wat vaker genoemd in relatie tot de ouders uit etnische minderheden. Dergelijke probleemgebieden gelden echter slechts zelden voor meer dan 15% van de ouders.

Over het algemeen moet men met betrekking tot de gezinssituatie constateren dat er vaak relatieproblemen (waaronder scheiding) spelen of hebben gespeeld tussen ouders. Andere veel genoemde gezinsproblemen zijn de slechte financiële positie, de slechte huisvesting en

een chaotisch huishouden. Zowel de slechte financiële positie als het chaotisch huishouden werden iets vaker genoemd met betrekking tot de gezinnen uit etnische minderheden.

Voor de tehuisplaatsing wordt in de gemeente gevallen (65% van de kinderen uit etnische minderheden en 83% van de kinderen uit de Nederlandse vergelijkingsgroep) geen alternatief overwogen. Wanneer er wel een alternatief wordt overwogen, dan betreft dit voornamelijk ambulante hulpverlening of opvang door familie of bureu.

Wanneer tot tehuisplaatsing is besloten, speelt de etnische achtergrond van de kinderen zelden een rol bij de tehuiskeuze. Voor beide groepen zijn aansluiting van het tehuis bij de specifieke problematiek en de leeftijd van het kind, evenals de geografische ligging van het tehuis van meer belang.

De prognoses ten aanzien van de duur van het tehuisverblijf voor beide groepen ontkopen elkaar niet erg: de 'piek' ligt voor beide groepen op een verwachte verblijfsduur tussen de drie maanden en een jaar.

Voor de vermoedelijke verblijfsplaats van de kinderen na het tehuisverblijf zijn de verschillen groter: de kinderen met een etnische achtergrond zullen volgens de verwachtingen relatief wat minder vaak terugkeren naar het ouderlijk huis. De categorie 'pleeggezin' scoort voor hen het hoogst.

4.2 Discussie

Reeds in de inleiding van dit rapport is er op gewezen dat het hier om een beperkt, kleinschalig onderzoek gaat. Men mag zich dan ook afvragen wat de waarde van een dergelijk onderzoekje is. Wat heeft het ons opgeleverd?

De beperktheid van dit deelonderzoek betreft ten eerste het feit, dat de meningen van de medewerk(st)er van de aanmeldende instanties de voornaamste basis voor het onderzoek vormden. Enige controle op de validiteit van het materiaal is een moeilijke aangelegenheid.

Ten tweede betreft het een erg kleine onderzoeksgroep (57 kinderen uit etnische minderheden) en een nog kleinere vergelijkingsgroep (35 kinderen van Nederlandse origine). Ten aanzien van de onderzoeksgroep kan echter opgemerkt worden, dat dit in absolute zin weliswaar het geval is, maar dat in relatie tot het totaal aantal kinderen uit etnische minderheden in deze leeftijdsgroep in tehuizen een aanzienlijk deel bij het onderzoek betrokken is geweest. Een vergelijking met de landelijke tehuisbezettingcijfers van 1982 (zie bijlage I) laat

zien dat ruim 37% van de totale populatie bij het onderzoek betrokken is. Gezien het feit dat de cijfers in Bijlage I betrekking hebben op alle in tehuizen opgenomen kinderen uit etnische minderheden van 0 t/m 11 jaar en het in het onderzoek om kinderen van 0 t/m 7 jaar gaat, zal dit percentage in werkelijkheid nog aanzienlijk hoger liggen. Hoewel het in dit onderzoek niet om een representatieve steekproef gaat - wij hebben ons immers beperkt tot de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland - mag op basis van het voorgaande worden aangenomen dat de representativiteit hoog is.

Bekijken wij nu de eerste onderzoeksvraag -wat zijn de kenmerken van de groep jonge kinderen uit etnische minderheden in tehuizen?- dan kan worden gezegd dat jonge kinderen in tehuizen zich in het algemeen kenmerken door:

- een andere verhouding tussen de aantallen plaatsingen van jongens en meisjes dan bij oudere kinderen het geval is. Bij de oudere kinderen zijn de jongens verreweg in de meerderheid, bij de jonge kinderen liggen de aantallen jongens en meisjes ongeveer gelijk. De oorzaak hiervoor moet vermoedelijk gezocht worden in het feit, dat als er zoiets is als seks-specifieke problematiek, deze zich op latere leeftijd manifesteert;
- een geboorteplaats die veelal een van de vier grote steden of hun randgemeenten blijkt te zijn;
- een verblijfsituatie voor plaatsing die veelal de eigen gezinssituatie blijkt te zijn. In veel gevallen betreft het een-ouder-gezinnen waarin alleen de moeder aanwezig is. Op grond van de lage gemiddelde gezinsgrootte en de lage gemiddelde leeftijd van de moeders mag worden verondersteld, dat het in veel gevallen om nog envoltallige gezinnen gaat. Daardoor betreft het vooral 'enig kinderen' en 'jongste kinderen'.

Tussen onderzoeksgroep en vergelijkingsgroep zijn op bovengenoemde punten slechts summiere verschillen waargenomen.

Ten eerste zijn de kinderen uit etnische minderheden iets vaker afkomstig uit de vier grote steden dan de autochtone kinderen. Dit is begrijpelijk als je weet dat leden van etnische minderheden vooral in die steden wonen en minder daarbuiten (dit geldt zeker voor de Surinamers en Marokkanen, wat minder voor de Turken).

Ten tweede blijken de kinderen uit etnische minderheden relatief vaker vanuit een gezinssituatie geplaatst te

worden dan de Nederlandse kinderen. Plaatsing vanuit een tehuis of een ziekenhuis komt bij hen minder vaak voor dan bij de Nederlandse kinderen. Daarbij speelt mogelijk ook het feit mee dat zaken als afstand-doen-van en adoptie bij kinderen uit etnische minderheden minder vaak een rol spelen, dan bij de Nederlandse kinderen het geval is (resp. in 7.1 en 15.4% van de gevallen).

Afstand-doen-van/adoptie behoort binnen de verschillende Islamitische culturen niet tot de geaccepteerde mogelijkheden. Het verzorgen van pleegkinderen daarentegen wel (Shadid en van Koningsveld, 1983).

Een vierde verschijnsel betreft de voor de plaatsing aanwezige ouderfiguren. Bij allochtone kinderen zijn vaker beide ouders voor plaatsing aanwezig, dan bij de Nederlandse kinderen het geval is (resp. 17 en 35%). Dit ondanks het feit dat 35% van de kinderen een (deels) Creoolse achtergrond heeft en het een binnen de Creoolse culturele traditie veelvoorkomend verschijnsel is, dat een moeder alleen haar kinderen opvoedt.

Gaat het bij bovenstaande 'kenmerken' nog om min of meer objectief waarneembare gegevens, bij de factoren die mogelijk mede bij plaatsing een rol hebben gespeeld (de tweede onderzoeksvraag) komt o.l. de visie van de hulpverleners om de hoek kijken.

Duidelijk komt naar voren dat de directe aanleiding voor de tehuisplaatsing niet bij het kind wordt gezocht. Weliswaar wordt in een aantal gevallen zowel bij de allochtone als bij de autochtone kinderen een zekere achterstand in de cognitieve en motorische ontwikkeling geconstateerd, maar de directe aanleiding voor de plaatsing wordt elders gezocht. Vooral in de algemene situatie thuis: relatieproblemen tussen de ouders, financiële en huisvestingsproblemen en verder opvoedingsproblemen en relatieproblemen met het kind. Met name in laatstgenoemde probleemgebieden en factoren als 'chaotisch huishouden' komt naar ons idee de visie van de hulpverleners naar voren.

Niet als bij de eerder genoemde kenmerken, zien wij ook hier weinig verschillen tussen de onderzoeksgroep en de vergelijkingsgroep. De verschillen die er zijn, zijn uiterst klein en niet statistisch significant. Als gevolg hiervan kan niet gesproken worden van een specifieke problematiek voor kinderen uit etnische minderheden die leidt tot tehuisplaatsing. Konden we in het hoofdonderzoek nog zeggen dat weglopen en zwerven aanmerkelijk meer voorkomt bij de Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongeren en spijbelen en schoolproblemen meer bij de Nederlandse jongeren, bij deze jonge kinderen is een dergelijke vaststelling niet mogelijk.

Wat wel gezegd kan worden, is het volgende: er mag dan geen sprake zijn van een specifieke problematiek voor jonge kinderen uit etnische minderheden, er is wel sprake

van een specifieke problematiek voor jonge kinderen in het algemeen, die in tehuizen zijn geplaatst. Vergelijken met de oudere jongeren zijn het niet de kinderen zelf, maar veeleer hun ouders of de situatie waarin hun ouders verkeren, die de achtergrond van de plaatsing vormen. Bij de oudere jongeren is er eerder sprake van een combinatie: niet alleen de handwijze van de ouders of hun situatie, maar ook de gedragingen van de jongeren zelf 'dragen bij' aan de plaatsing. Men zou kunnen zeggen dat de tehuisplaatsing van jonge kinderen in de meeste gevallen het gevolg is van problemen met hun ouders. Bij oudere jongeren speelt dit vaak een meer indirecte rol. Dit verklaart ook de ongeveer gelijke aantallen jongens en meisjes in tehuizen in de jongere leeftijdsgroep.

Nog een laatste opmerking over de niet of nauwelijks aanwezige verschillen die gevonden zijn tussen de plaatsingsachtergronden van allochtone kinderen en die van de autochtone kinderen:

In zekere zin is dit opmerkelijk. Immers, in de inleiding werd gezegd dat oriënterende gesprekken met medewerk(st)ers van tehuizen aanleiding gaven tot spraken van problemen samenhangend met andere culturele achtergronden. Dat dit niet zo duidelijk naar voren is gekomen, zou kunnen samenhangen met verschillen in bemoeienis tussen medewerk(st)ers van aanmeldende, veelal ambulante opererende instanties en medewerk(st)ers van residentiële instellingen. In het hoofdonderzoek is naar voren gekomen, dat voor de hulpverleners de grootste problemen zich niet voordeden in de contacten met jongeren, maar vooral in de contacten met de ouders. Het is zeer goed denkbaar dat dat ook bij de jonge kinderen het geval is: de contacten met met name de ouders zijn niet eenvoudig. Dat aspect is in dit deelonderzoek veel minder aan de orde geweest. Aangenomen mag worden, dat de medewerk(st)ers van tehuizen meer en langduriger contact hebben met ouders en daarin ook meer moeilijkheden ondervinden.

Naar alle waarschijnlijkheid zijn de contacten van de aanmeldende instanties van kortere duur en komen dergelijke problemen minder naar voren. De kortere duur van deze contacten menen we te kunnen vaststellen aan de hand van het feit, dat er vrijwel geen alternatieven voor tehuisplaatsing worden overwogen en ambulante of andere hulp voor zover bekend nauwelijks heeft plaatsgevonden. Tot plaatsing in een tehuis is vrijwel direct besloten. Overigens is dat niet altijd verwonderlijk. Wanneer tehuisplaatsing samenhangt met opname in een ziekenhuis of detentie van de ouders, of met afstand doen van het kind, en opvang bij familie of bureu niet mogelijk is, dan is plaatsing in een tehuis al snel de enige mogelijkheid. Daarnaast is het mogelijk dat enkel opvallende, maar niet

representatieve ervaringen hun stempel drukken op de beleving van de hulpverleners. Wij denken daarbij bv. aan die gevallen waarin sprake is van drugverlaafde ouders uit etnische minderheden. Dit komt bij deze groep wat vaker voor dan bij de Nederlandse ouders, maar de absolute aantallen zijn laag.

Tot slot moet nog worden opgemerkt dat het in dit onderzoek voornamelijk ging om de periode voor de plaatsing; het tehuisverblijf zelf is niet aan de orde geweest. Dit betekent dat we niets weten over hoe deze kinderen het 'doen' in de tehuizen: hoe lang zij daar verblijven en welke problemen het tehuisverblijf eventueel met zich meebrengt.

Dit laatste heeft consequenties voor het gestelde over de verwachte verblijfsduur in het tehuis en de toekomstige verblijfsplaats na het tehuisverblijf. Veel zal afhangen van hoe het verder gaat in het tehuis. Mocht het inderdaad zo zijn, dat voor veel kinderen uit etnische minderheden terugkeer naar het ouderlijk huis niet tot de mogelijkheden behoort, dan zal naar andere oplossingen gezocht moeten worden. Plaatsing in een pleeggezin is dan een van de mogelijkheden (en de meest genoemde). Voor zover bekend is daar nog niet veel ervaring mee opgedaan. Zeker niet als men denkt aan pleeggezinplaatsingen in gezinnen met een minderheidsachtergrond. Het realiseren van zulke plaatsingen zal dan ook niet zo eenvoudig zijn.

Teruikerend naar de vraag die wij ons bij het begin van deze discussie stelde -wat heeft dit onderzoek ons opgeleverd?-, kunnen wij er nu op wijzen dat het bij de jonge kinderen uit etnische minderheden -en dat geldt eveneens voor de jonge Nederlandse kinderen- gaat om een qua achtergrond van de plaatsing andere groep die de groep jongeren uit het hoofdonderzoek. Het is dan ook veel te vroeg om te zeggen dat deze kinderen over een jaar of tien (nog) deel uit zullen maken van de tehuispopulatie.

Gezien het karakter van dit onderzoek (voorlopig, verkennend, inventariserend) is het niet verantwoord en ook niet goed mogelijk, met concrete aanbevelingen te komen. Wel willen wij de aandacht vragen voor de volgende punten, die deels betrekking hebben op het doen van nader onderzoek.

- In dit deelonderzoek constateren wij (evenals dat in het hoofdonderzoek gebeurde) een oververtegenwoordiging van Surinaamse kinderen binnen de residentiele kinderbescherming. Bij kinderen van Turkse afkomst is sprake van een ondervertegenwoordiging. Op basis hiervan lijkt het gerechtvaardigd om op het gebied van de hulpverlening extra aandacht

te vragen voor Surinaamse kinderen en vooral ook hun ouders binnen die hulpverlening.

- Doornooit verdient het aanbeveling door nader onderzoek meer inzicht te krijgen in het 'woerom' van het relatief klein aantal Turkse kinderen in tehuizen (zie ook de eerste twee aanbevelingen uit het hoofdonderzoek).
- Wil men meer weten over hoe kinderen het 'doen' in tehuizen en wat de effecten van het tehuisverblijf zijn, dan zou nader onderzoek hierover meer duidelijkheid kunnen scheppen.
- Gezien de uitspraken van hulpverleners met betrekking tot de verblijfplaats na het tehuisverblijf lijkt het wenselijk de mogelijkheid van pleeggezinplaatsingen voor deze kinderen nader te onderzoeken. Wij zouden daaraan willen toevoegen dat met name pleeggezinnen met dezelfde etnische achtergrond als die van de kinderen in de beschouwingen betrokken zouden moeten worden. Temeer daar in de literatuur aangegeven wordt, dat in sommige gevallen uitbestedingen binnen de eigen gemeenschap onder herhaalde voorwaarden eerder worden geaccepteerd.
- Aangenomen mog werden dat eventuele problemen van en met deze kinderen in de toekomst van een ander karakter zullen zijn dan die van de oudere jongeren zoals beschreven in het hoofdonderzoek. Dit vanwege het feit dat steeds meer kinderen uit etnische minderheden in Nederland geboren zullen zijn. Voor de hulpverlening (ambulant en residentieel) betekent dat, dat zij zich open en flexibel dienen op te stellen ten aanzien van hun cliënten uit minderheidsgroepen; deze cliënten (zowel de kinderen als de ouders) zullen niet in alle gevallen voldoen aan het beeld dat in de afgelopen jaren van hen is geschild.

LITERATUUR

- ACOM: Advies Onderzoek minderheden; Staatsuitgeverij, Den Haag, 1983.
- Directie Kinderbescherming: Verslag 1981/1982; Ministerie van Justitie, Den Haag, 1983.
- Elzinga, A. en P. Haber: Meisjes in de kinderbescherming: de justitiële controle van seksualiteit. In: Tijdschrift voor Criminologie, 1984, nr. 3/4, p. 209-224.
- Haagen, G. e.o.: Jonge kinderen uithuisgeplaatst; C.W.O.K., Den Haag, 1983.
- Kool, C. en C.S. van Praag: Bevolkingsprognose allochtonen in Nederland, deel II: Surinamers en Antillianen (SCP-cahier, nr. 28); Sociaal Cultureel Planbureau, Rijswijk, 1982.
- Leen, P.H. van der: Tehuisplaatsing van jongeren uit etnische minderheden; CWOK, Den Haag, 1983.
- Oosterveld, P.: Minder voor minderheden, z.p., 1984.
- Penninx, R.: De magie van het getal; observaties over (te verwachten) demografische ontwikkeling van migranten. In: Samenvatting Congres etnische minderheden, Erasmus Universiteit Rotterdam, 1983.
- Ploeg, J.D. van der: Eihonderd jeugdigen in tehuizen; WIJN, Utrecht, 1979.
- Praag, C.S. van en C. Kool, Bevolkingsprognose allochtonen in Nederland, Turken en Marokkanen, herziene versie 1982 (SCP-cahier nr. 35); Sociaal Cultureel Planbureau, Rijswijk, 1982.
- Shdid, W.A.R. en P.S. van Koningveld: Minderheden, hulpverlening en gezondheidszorg; Van Gorcum, Assen, 1983.

BIJLAGE I

Landelijke tehuiscapopulatie etnische minderheden per 31-12-1982 in door het Ministerie van Justitie goedgekeurde particuliere tehuizen*

	0-5 jr.		6-11 jr.		12-14 jr.		15-17 jr.		18-20 jr.	
	j	m	j	m	j	m	j	m	j	m
Surinaams	11	19	40	31	38	32	65	84	21	26
Turks	3	2	9	3	10	5	16	6	4	1
Marokknans	4	8	10	5	17	4	31	9	19	5
Antilliaans	3	5	4	-	3	5	9	5	-	5
Overig**	24	23	35	26	46	25	105	58	23	14
Totaal etn. mind.	45	57	98	34	114	71	226	162	67	51
Totale bezetting	259	198	682	380	911	464	1640	1056	453	376
X etn. mind.	17.4	28.8	14.4	8.9	12.5	15.3	13.8	15.3	14.8	13.6

* Exclusief AWBZ-debielen internaten; inclusief inrichtingen voor ongehuwde moeders

** Inclusief: West-Europees, Moluks, Kaapverdinans, kinderen uit 'gemengde huwelijken', Vietnamees, Italiaans, Spaans, Tunesisch en Joegoslavisch.

	totaal		totaal i + m
	j	m	
Surinaams	175	192	367 (5.7%)
Turks	42	17	59 (0.9%)
Marokkaans	81	31	112 (1.7%)
Antilliaans	19	20	39 (0.6%)
Overig	233	146	379 (5.9%)
Totaal etn.	550	406	956
Totale bezetting	3945	2474	6419
% etn. mind.	13.9	16.4	14.9

BIJLAGE II: OVERZICHT MEERKERENDE TEHUIZEN

<u>Tehuizen</u>
Het Rotterdams Zuigelingen- en kleuterhuis
Het Bosjes, Rotterdam
Pedagogisch Centrum "Bergse Bos", Rotterdam
Kinderhuis der Hervormde Gemeente, Rotterdam
Amstelstad, Amsterdam
Paedologisch Instituut, Amsterdam
Jeugdhuis "Trompendaal", Hilversum
De Dependance, Amsterdam
Stichting Jannahuis, Amsterdam
Aloysiustehuis, Utrecht
Jeugdhuis "Maliesteyn", Utrecht
Jeugdhuis "Vliet en Burgh", Voorburg
Kinderhuis de Koperwiek, Hoek van Holland
Marla Internaat, Amersfoort
Stichting + Huize "Matthijs-Marijke", Gorinchem
De Schuilhoek, Dordrecht

BIJLAGE III: OVERZICHT AANHELDENDE INSTANTIES

Instantie	Aantal kinderen uit etnische minderheden
5 Raden voor de Kinderbescherming	19
6 (gezins)voogdij-instellingen	11
1 kinderrechter	7
3 adviesburo's voor jongeren en ouders	6
2 tehuizen	5
2 afdelingen kinderpolitie	3
2 GG en GD's	3
1 sociale dienst	2
overig	1
Totaal 23 instanties	57

BIJLAGE IV: LANDELIJKE BEVOLKINGSCIJFES MINDERJARIGEN**Verdeling minderjarigen in Nederland in leeftijdsklassen op 1 januari 1982**

Leeftijd in jaren	Aantal	% van totaal minderjarigen	% van totale bevolking
0 - 4	888.150	20.5	6.2
5 - 9	971.101	22.4	6.8
10 - 14	1.214.286	28.0	8.5
15 - 19	1.257.249	29.0	8.8
totaal	4.330.786	100%	30.3% (14.285.829)

Verdeling Turkse minderjarigen in leeftijdsklassen op 1 januari 1982 (in Nederland)

Leeftijd in jaren	Aantal	% van totaal minderjarige Turken	% van totaal Turkse bevolking	% van totaal minderjarigen in Nederland 1982
0 - 4	22.312	29.5	15.1	2.5%
5 - 9	17.894	23.7	12.1	1.8%
10 - 14	16.589	22.0	11.2	1.6%
15 - 19	18.760	24.8	12.7	1.5%
Totaal	75.555	100%	51.1% (147.970)	1.7%

Verdeling Marokkaanse minderjarigen in leeftijdsklassen op 1 januari 1982
(in Nederland)

Leeftijd in jaren	Aantal	% van totaal minderjarigen Marokkanen	% van totaal Marokkaanse bevolking	% van totaal minderjarigen in Nederland 1982
0 - 4	16.524	36.6	17.8	1.9%
5 - 9	11.942	26.4	12.8	1.2%
10 - 14	8.423	18.7	9.0	0.7%
15 - 19	8.268	18.3	8.9	0.7%
Totaal	45.157	100%	48.5% (93.077)	1.0%

Verdeling Surinaamse minderjarigen in leeftijdsklassen op 1 januari 1981
(in Nederland)

Leeftijd in jaren	Aantal	% van totaal minderjarige Surinamers	% van totaal Surinaamse bevolking	% van totaal minderjarige in Nederland 1981
0 - 4	17.449	21.9	9.9	2.0%
5 - 9	20.166	25.3	11.5	2.0%
10 - 14	21.156	26.6	12.0	1.7%
15 - 19	20.835	26.2	11.8	1.7%
Totaal	79.606	100%	45.2% (176.004)	1.8%
Bronnen: Centraal Bureau voor de Statistiek, 1982. Sociaal Cultureel Planbureau, 1982				